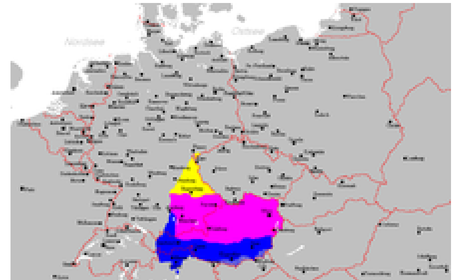
WIKIPEDIA

Beiers

Van Wikipedia

Dit artikel is gesjreve (of begós) in 't Mestreechs. Laes hie wie v'r mit de versjillende saorte Limburgs ómgaon.

Beiers-Oosterieks is de volkstaol vaan 't groetste deil vaan de Duitse deilstaat Beiere, vaan bekans gaans Oosteriek (boete de grènsstreik mèt Zwitserland) en Zuid-Tirol, in Italië. Same mèt 't Alemannisch vörmp 't 't Opperduits. Vergeleke bij 't Alemannisch versjèlt 't Beiers minder sterk vaan 't Standaardduits. Toch is veur Noord-Duitsers lesteg te verstoon.

Beiers dialekgebeed sinds 1945. Geel: Noord-Beiers; mauf: Midde-Beiers; blauw: Zuid-Beiers.

Inhawd

Verspreiing

't Beiers weurt gesproke in de deilstaot Beiere, boete 't noordwestelek deil daovaan, boe de Beiere ziech neet höbbe gevesteg. Dat deil vaan Beiere neump me *Franken* en zien taol Hoegfrankisch. Ouch 't uterste weste vaan de staot is neet Beierstaoleg; 't dao gesproke Swabisch vèlt oonder de Alemannische dialekte. Nog in Duitsland, meh boete Beiere weurt 't Beiers nog in e zuielek puntsje vaan Turinge gesproke, in de buurt vaan Plauen.

't Beiers weurt in 't groetste deil vaan Oosteriek gesproke, meh neet in Vorarlberg. De dao gesproke dialekte valle ouch al oonder 't Alemannisch.

In Zuid-Tirol is 't Beiers algemein inheims, al huurt me in 't zuie dèkser 't Ladin. E paar dörper zien twietaoleg.

Boete de drei hooflen weurt 't Beiers ouch gesproke in Sopron in Hongarije (Duits *Ödenburg*), zoewie in 't Zwitsers dörp Samnaun. Veur 1945 woort 't Beiers ouch gesproke in zuielek Sudetenland (noe Tsjechië), in en um Bratislava (in 't Duits *Pressburg*, allewijl Slowakije), en in diverse enclaves in Hongarije, Joegoslavië (allewijl Servië en Slovenië) en Roemenië. Nao d'n Twiede Wereldoorlog zien die sprekers bekaans allemaol nao Duitsland en Oosteriek verdreve.

Kinmerke

De Beierse dialekte deile 'n aontal belaankrieke kinmerke. Ze make nog versjèl tösse de aw *ei* (oet Aajdhoegduits *ai*) en de nui *ei* (oet *î*): de ierste klink es *oa* of *aa*, de lèste klink oongeveer wie in de standaardtaol. Ouch belaankriek is 't gebruuk vaan de persoeneleke veurnaomwäörd *eß* 'geer' en *enk* 'uuch', die trökgoon op d'n awwe dualis (meh gewoen 'n sumpel miervoudsbeteikenis höbbe). Wie in gans 't Opperduits besteit de oonvoltoejd verleien tied (*Imperfekt*) in 't Beiers neet; me gebruuk de voltoejd tegewäördegen tied (*Perfekt*) um 't verleie oet te drökke. Ouch kinne Beierse dialekte algemein oontrunding zoewie verweiking vaan stumloes plosieve. Veural de aw /t/ is dèks in alle posities 'n [d] gewore.

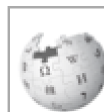
't Beiers kint diverse dialekte. Zeker 't Middelbeiers is oonderling weer gans divers. De versjèlle betrèkke ziech veural op de meneer boe klinkers weure oetgesproke.

Vitaliteit

't Beiers löp gein acuut gevaor vaan oet te sterve, al löp 't gebruuk devaan wel trök in Beiere en in Zuid-Tirol (boe 't Italiaans veural in de stei terrein wint). In Oosteriek is 't gebruuk vaan 't dialek extreem algemein.

Extern linke

- Site ever 't Beiers (http://www.bayrische-sprache.de) (Duitstaoleg)
- Lèskes Beiers (http://www.bayrisch-lernen.de) (op 't Duits)

D'r is 'n **Beierse editie** van Wikipedia, de vriej encyclopedie.